

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
 Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Introductie Corona Gedragsunit

Een nadere kennismaking

(10)(2e)

– RIVMV&Z

(10)(2e)

– RIVM/Radboud

(10)(2e)

– RIVM / HvA

(10)(2e)

– RIVM M&V

(10)(2e)

– RIVM CIB

Corona Gedragsunit | juli 2020

Corona Gedragsunit *(sinds 20 maart 2020)*

Bijdragen aan de effectiviteit van Corona maatregelen, met gedragswetenschappelijke kennis & inzichten

Doel: gezonde bevolking – fysiek, sociaal en mentaal

Gedragsexpertiseteam RIVM als basis

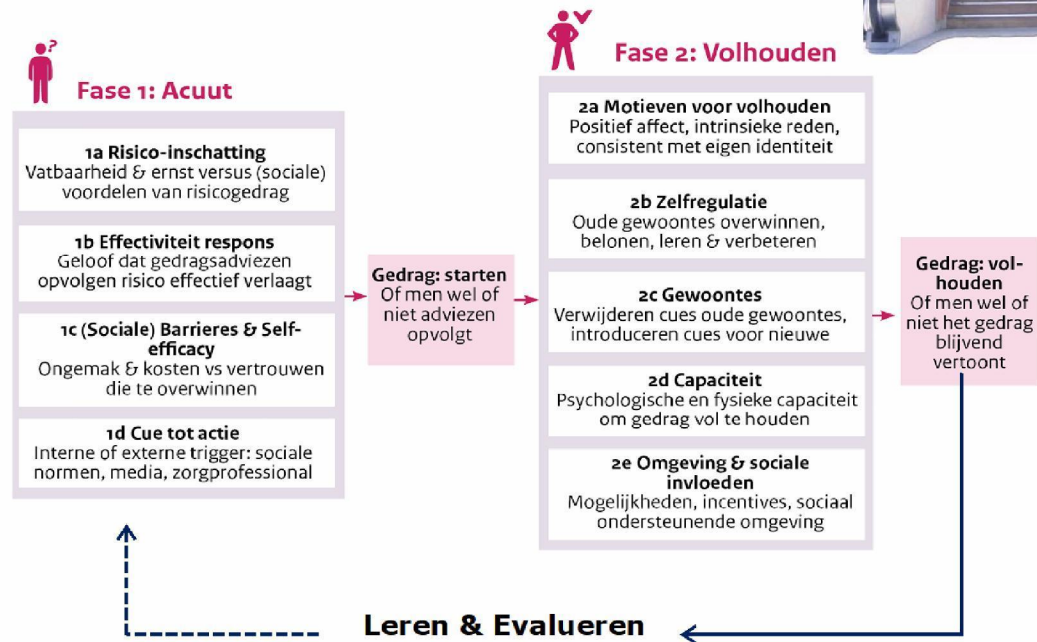
- *Inmiddels ca 70 collega's ingehaakt...*
- *Kernteam van 5*
- ***Onafhankelijke wetenschappelijke adviesraad***
Met inzet van 15 hoogleraren niet gelieerd aan RIVM

Bereikbaar via: (10)(2e) [@rivm.nl](mailto:(10)(2e)@rivm.nl)

Gedrag is meer dan Kennis

Generating questions and adding value

- National Crisis Communication Team helped us launch
 - Developed methodology to score complexity & clarity behavioral recommendations and its communication: applied to core .docx
 - Contribute to discussions on focus and content of weekly press conferences coordinated by NKC

Gedragsbeïnvloeding in de praktijk: 10 technieken uit de persconferentie van Rutte en De Jonge (31 maart)

Onze opdracht als Nederlanders is om ons in deze corona-crisis aan de nieuwe regels en adviezen van de overheid te houden. Er wordt een beroep gedaan op onze **maatschappelijke verantwoordelijkheid**. Hiermee lijkt de huidige situatie op de **tragedy of the commons**: we moeten in het **groepsbelang** handelen en niet in ons **eigen belang**, om de coronacrisis het hoofd te bieden. Wat motiveert om dit te doen? Welke frames en overtuigings technieken zijn effectief?

Als sociaal psycholoog en gedragsdeskundige viel mij positief op dat de persconferentie op 31 maart van Premier Rutte en minister De Jonge doordrenkt was van frames en principes die de gedragsbeïnvloedingwetenschap adviseert. Na eerdere speeches hoorden we (terecht) kritiek op de onduidelijkheid waarmee sommige maatregelen werden geïntroduceerd. Dit keer zagen we hoe diverse gedragsbeïnvloedingsframes en -tactieken wel goed vorm kregen. Ik wil er hiervan graag 10 toelichten:

1. Nadruk op dat de gemeenschap alleen **samen** een oplossing kan

Generating questions and adding value

- National Crisis Communication Team helped us launch
 - Developed methodology to score complexity & clarity behavioral recommendations and its communication: applied to core .docx
 - Contribute to discussions on focus and content of weekly press conferences coordinated by NKC → *nu via nieuwe programmadirectie bij J&V – nog beter inregelen*
 - Bijdrage aan overheidscampagnes: systematische aanpak

**alleen samen krijgen we
corona onder controle**

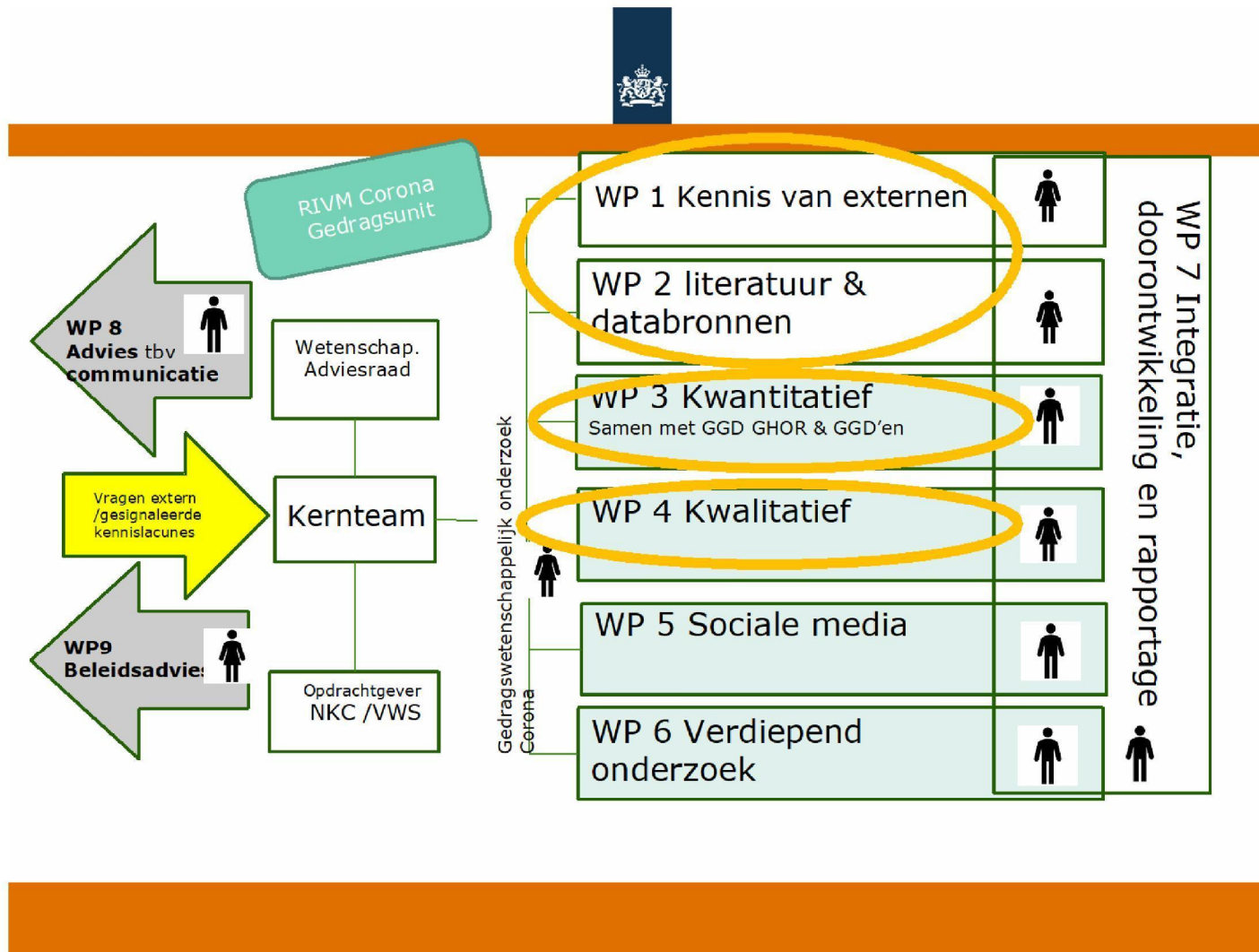

Ontwikkelen overheidscommunicatie en interventies

Stappenplan
ontwikkelen overheidscommunicatie en interventies
Ter illustratie zijn er drie voorbeelden ingevuld

Afstand houden	Handen wassen	Niet op bezoek
Stap 1a definieer doelgedrag		
Gedrag 1,5 m afstand houden van iedereen, behalve personen (asymptotisch) uit eigen huishouden.	Gedrag Meerdere keren per dag handen wassen o.a. na het boodschappen doen.	Gedrag Niet op bezoek gaan bij familie, vrienden en kennissen.
Onderbouwing 1,5 m afstand houden is belangrijke maatregel infectiepreventie (RIVM), maar gedrag vol blijven houden blijkt uitdaging.	Onderbouwing Regelmatig handen wassen is een belangrijke maatregel om besmetting te voorkomen (RIVM).	Onderbouwing Hoe minder sociaal verkeer, hoe minder kans op besmetting (RIVM).
Stap 1b definieer doelgroep		
Doelgroep Nederlandse bevolking in het algemeen.	Doelgroep Nederlandse bevolking in het algemeen.	Doelgroep Jongeren tussen de 16 en 23 jaar.
Onderbouwing Signalen van gezagsdragers geven aan dat mensen zich minder goed aan de 1,5 m afstand houden.	Onderbouwing De gedragsmaatregelen zijn voor iedereen van groot belang om besmetting te voorkomen.	Onderbouwing Signalen van gezagsdragers en jongerenwerkers geven aan dat jongeren in deze leeftijdsgroep.

- Vanuit de gedragsunit is een praktisch stappenplan ontwikkeld
 - Biedt handvatten voor ontwikkelen overheidscommunicatie en interventies
- In 6 stappen:
 1. Definieer doelgedrag
 2. Definieer doelgroep
 3. Bepaal determinanten (zie *gedragsmodel*)
 4. Bepaal methoden voor gedragsverandering
 5. Bepaal wie boodschap verspreidt
 6. Evalueer
- Download de PDF op [RIVM.nl](https://www.rivm.nl/documenten/stappenplan-overheidscommunicatie-interventies)

Vervolg onderzoeksdeel

- 4 metingen vragenlijst onderzoek (**concept** planning!)
 - 3e week aug > 4 sept gereed
 - Eind sept > 16 okt gereed
 - Half nov > 28 nov gereed
 - Half jan > 6 feb gereed
- Verdiepende onderzoek & nadere analyse
 - Interviews
 - Social media – indien topic relevant
 - Mix-methods waar nodig
- Indicatoren Dashboard – flits peilingen / hogere frequentie?
- Goede voorbeelden – beperking besmettingsrisico

Sowieso: literatuur, kennisnetwerken, integratie & deling

Universiteit van Leiden
 Faculteit van Letteren en
 Wetenschappen
 Faculteit van Letteren en
 Wetenschappen

WP4 Kwalitatief

(10)/(2e)

& team, oa.

(10)/(2e)

(10)/(2e)

(10)/(2e)

Verdiepende interviews

Onderzoeksperiode: 1 mei – 31 juli 2020

Onderzoeksvorm: 5 interviewrondes
– Cohort (17)
– Specifieke groepen (15 per ronde);
jongeren, migranten (samen met Pharos /
ErasmusMC)

Totaal: ±175 interviews van 1 uur

Resultaat: periodieke beleidsrapportage aan VWS
& wetenschappelijke
publicaties

& publiekssamenvatting

Accenten per ronde

- Ronde 1 – Dwarsdoorsnede uit vragenlijstrespondenten – baseline voor cohort
- Ronde 2 – Aanscherping in aanvullende steekproef
- Ronde 3 – Jongeren i.s.m. UvA
- Ronde 4 – Vakantieplannen, horeca en evenementen
- Ronde 5 – Eerste ervaringen versoepelingen, blik vooruit,

Na de zomer?

- Nadere analyses
- Lagere frequentie interviews
- Groepsinterviews
- Cohort blijven volgen
- Vanuit specifieke verdiepende vraagstelling

Belangrijkste bevindingen over de maatregelen

- De meeste mensen houden zich goed aan de regels, ondanks dat ze het niet altijd makkelijk vinden. Met name als het gaat om fysieke nabijheid zoeken mensen elkaar steeds vaker op.
- De veelheid aan nieuwe regels zorgt voor verwarring onder mensen; wat mag wel en wat niet? (*sinds 11 mei*)
- De versoepelingen per 1 juli leidt tot tweedeling:
 - Blij: horeca bezoek, vakantie in eigen land, demonstreren moet kunnen.
 - Bang: Mensen zijn bang dat anderen niet goed met de nieuwe vrijheden kunnen omgaan;
 - Sommige mensen kiezen hierdoor voor zelfopgelegde vrijheidsbeperkingen.

Jongeren – wat valt op?

- Naleven maatregelen uit solidariteit
- 1,5 m afstand houden lukt het minst goed met vrienden en familie

Jongeren – wat valt op?

- Negatieve invloed op stemming (50%)
 - Angst;
 - Onzekerheid over de toekomst;
 - Gebrek aan fysieke ontmoetingen.
- Steunfiguur helpt bij naleving
- Kwetsbaren worden nog kwetsbaarder (jeugdhulpverlening)

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Resultaten interviews migranten, vluchtelingen, laaggeletterden, dak- en thuislozen

(10)(2e)

(10)(2e)

Beiden lid vd Wetenschappelijke
Adviesraad Corona Gedragsunit

kwalitatief onderzoek CGU 3 juli 2020 (WAR)

Onderzoekspopulatie N = 65 (* excl daklozen)

Geslacht	Man 48%)	
Leeftijd	Gemiddeld 46 jaar (26 – 82)	
Achtergrond	Nederlands	24 (37%)
	Turks	12 (18%)
	Surinaams	6 (9%)
	Marokkaans	3 (5%)
	Vluchteling	18 (28%)
	Overig	2 (3%)
Hoogste Opleidingsniveau	Geen/ basisschool	23 (36%)
	VMBO	10 (15%)
	MBO	22 (34%)
	Hbo/Universiteit	10 (15%)

Kennis en naleving maatregelen

- 90% kent 1,5 m en hygiene
- Officiële informatie (te) moeilijk: veel bronnen
- Sociale contacten verbeteren kennis
- Hoge motivatie – vaak strenger gevolgd dan nodig
 - Mondkapjes!
- Niet naleven t.g.v. overmacht (werk, huisvesting)
- Geen verschil migratieachtergrond – nederlands
- Zorgen over niet-naleven door anderen

Versoepeling leidt tot onduidelijkheid en verdeelde meningen

- Deel vindt te snel te soepel
"Ik maak me zorgen, nu zijn er bewegingen dat alles weer open gaat. Hoe gaat dat met de besmettingen?"
- Ander deel niet snel genoeg
- Geen begrip Schiphol

Gevolgen: veel stress – minder zorggebruik

- Veel angst ziek worden
 - Veel onzekerheid
 - Eenzaamheid door ontbreken direct contact
- "Je wordt snel boos en meer gevoelig. Wat maakt je vooral gestrest? Thuisblijven, geen werk meer. De nieuws over de CORONA en impact op de gemeenschap.*
- Enkelen grote financiële zorgen, mn jongeren
 - Migranten zorgen om familie herkomstland
 - Minder gebruik gezondheidszorg

Zorgen om maatschappelijke gevolgen

- Bezorgd toename tweedeling maatschappij
- Bezorgd toename discriminatie (icm BLM)

"Ik wil niet dat de samenleving zich tegen allochtonen keert. Kijk maar wat er nu in (10)(2a) gebeurt. Ik zou geruststelling willen van bijv. de premier"

Universiteit van Leiden
 Faculteit van Letteren, Pedagogische Wetenschappen
 en Sportwetenschappen
 Faculteit van Pedagogische Wetenschappen
 en Sportwetenschappen

WP1 Kennisnetwerken

(10)(2e)

& team

(10)(2e)

(10)(2e)

WP1 Corona kennis verbinden

- Overzicht houden, aansluiting zoeken en onderhouden van contact met kennisnetwerken en -organisaties die zich bezighouden met onderzoek naar gedrag in relatie tot de coronamaatregelen.
- Opbouwen en onderhouden van een dynamisch netwerk van kennispartners rond relevante corona thema's.
- Identificeren van lacunes in corona kennis en dataverzameling.
- Helpen schakelen bij het zoeken naar en verbinden met kennispartners voor specifieke vragen.

thema's, acties en betrokkenen

Jongeren en Corona maatregelen

Doel: jongeren, corona en gedrag: wat zijn hun behoeften en hoe houden ze het vol? Wetenschappelijke kennis verbinden met kennis uit jongeren organisaties en kennisinstituten.

Actie: interactief webinar op 9 juli (11-12u)

Samen met: Nationale Jeugdraad, Rode Kruis, Wetenschappelijk adviesraad Gedragsunit ((10)(2e)) en anderen

Geestelijke gezondheid en Corona

Doel: actuele vragen rond geestelijke kwetsbaarheid, preventie en rituelen bij kunnen dragen aan vergroting weerbaarheid in tijden van corona

Actie: interactief webinar eind juli

Betrokken: Nvvp, NIP, PSH-GOR, Trimbos, MIND, ea

thema's, acties en betrokkenen

Speerpunt Leefomgeving, gedrag en Corona

Doel: actuele dilemma's rond de invulling van de anderhalve meter samenleving.

Actie: in kaart brengen, onderwerpen markeren, concrete activiteiten samen met het relevante kennisnetwerk realiseren.

Netwerk wordt nu geïnventariseerd.

Speerpunt Gezond blijven tijdens de pandemie

Doel: Gezonde leefstijl helpt bij volhouden gedragsmaatregelen

Actie: 'normale' leefstijl adviezen corona-proof maken, en daarbij rekening houdend met oa thuiswerken & social distancing

Netwerk: landelijke thema-instituten - zie volgende slide

Gezond blijven in corona-tijd

Met of zonder seksbuddy ;-)

Alles is voor iedereen nu anders. De gedragsregels vragen aanpassingen van gewoontes. Dit doen we best goed.

Maar: hoe blijf je nu gezond?
En hoe houd je de gedragsregels vol?

Leefstijladvies in corona-tijd

www.loketgezondleven.nl/coronavirus

Met advies van het LCI en van de wetenschappelijke adviesraad van de corona gedragsunit, beide van het RIVM.

Universiteit van Leiden
 Faculteit van Letteren
 Faculteit van Wetenschappen
 Faculteit van Theologie

WP2 Literatuur & databronnen

(10)(2e)

& (10)(2e)
 & team

(10)(2e)

(10)(2e)

Vragen belegd bij WP2

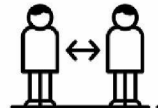
Waarom installeren mensen (geen) contactopsporingsapps?

Leiden mondkapjes tot schijnveiligheid?

Wat zijn gedrags-effecten van zelftesten?

Wat draagt er bij aan afstand (blijven) houden?

Wanneer gaan mensen in thuisisolatie?

Welke onderzoeken lopen er in NL?

<https://www.rivm.nl/gedragswetenschappelijke-literatuur>

Universiteit van Leiden
 Faculteit van Letteren en
 Wetenschappen
 Departement van Psychologie

WP3 Vragenlijst- onderzoek

(10)(2e) ; (10)(2e)
 (10)(2e) , (10)(2e) (10)(2e)
 (10)(2e) (10)(2e) & team

(10)(2e)

(10)(2e)

WP3 Onderzoek naar gedrag & welzijn

Vragenlijst onderzoek samen met GGDGHOR/GGD-en,
3-wekelijks:

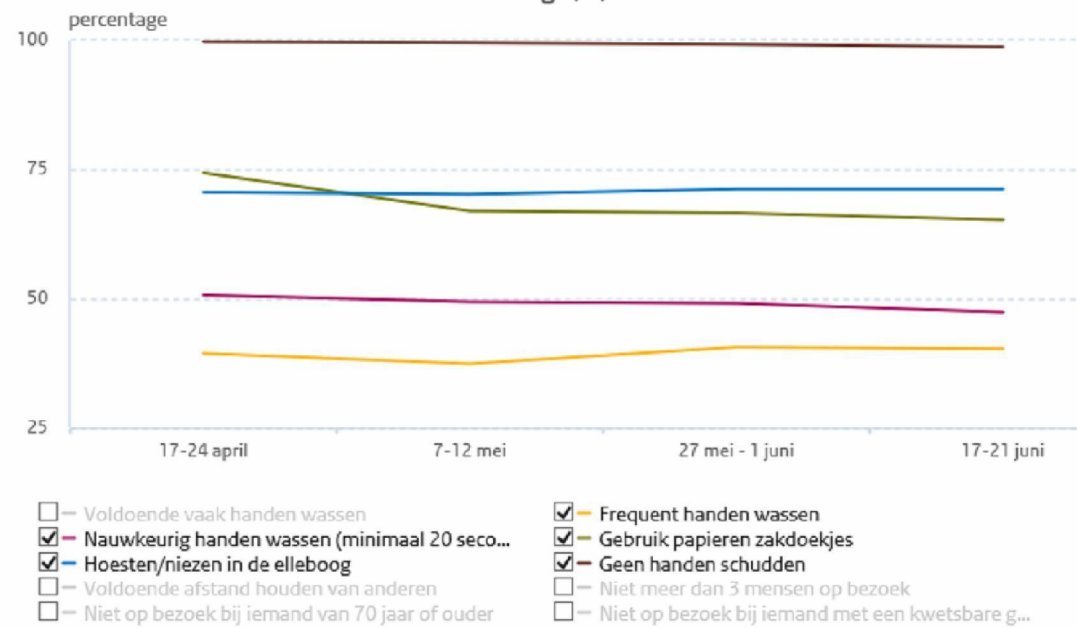
- Gedrag: alle (*actuele*) corona-maatregelen
- Oorzaken van: risicopercepties, draagvlak, effectiviteit, normen
- Welzijn: sociaal, fysiek, mentaal
- 5 metingen (april – juli 2020);
 - 1^e meting (90.000 respondenten; waarvan 65k tbv cohort)
 - 4^e meting enkel via cohort – 17 t/m 21 juni (50k, waarvan 43 vanaf de 1^e ronde)
 - 5^e meting 8 – 12 juli – 1^e resultaten op 24 juli

Verandering in het houden aan de gedragsregels

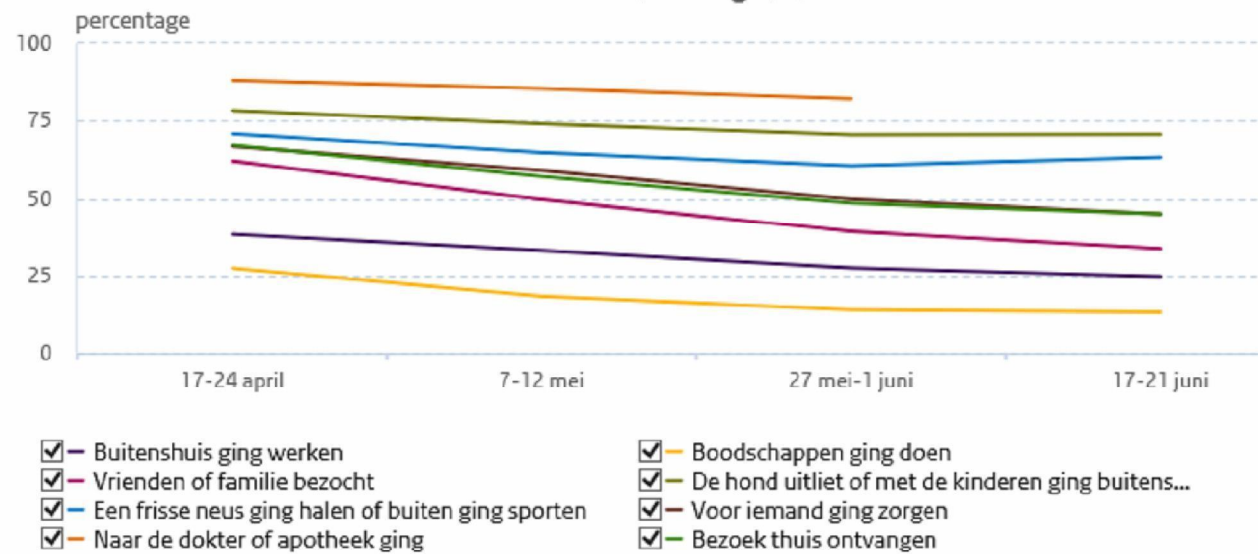
Meting 1, 2, 3 en 4

Verandering in het dichtbij komen

Zelden of nooit; meting 1, 2, 3 en 4

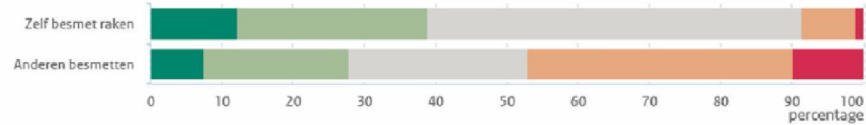

Inschatting kans om zelf besmet te raken, of om anderen te besmetten

Meting 4, 17-21 juni

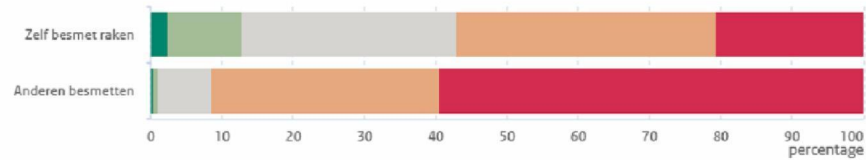
☒ zeer waarschijnlijk
☒ neutraal
☒ zeer onwaarschijnlijk

☒ waarschijnlijk
☒ onwaarschijnlijk

Inschatting ernst van zelf besmet raken, of om anderen te besmetten

Meting 4, 17-21 juni

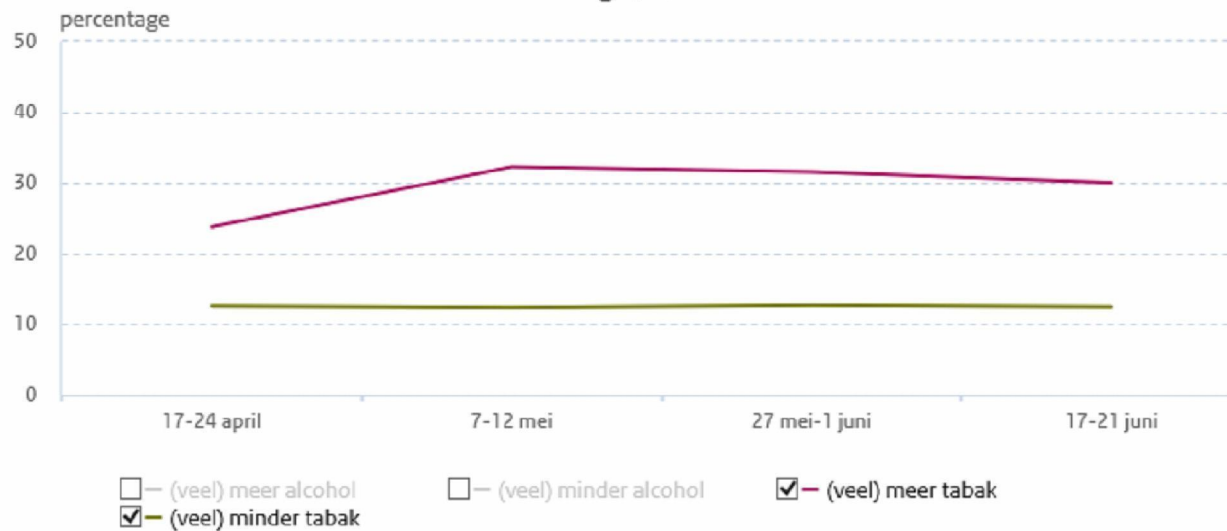
☒ heel erg
☒ neutraal
☒ helemaal niet erg

☒ erg
☒ niet erg

Verandering in middelengebruik

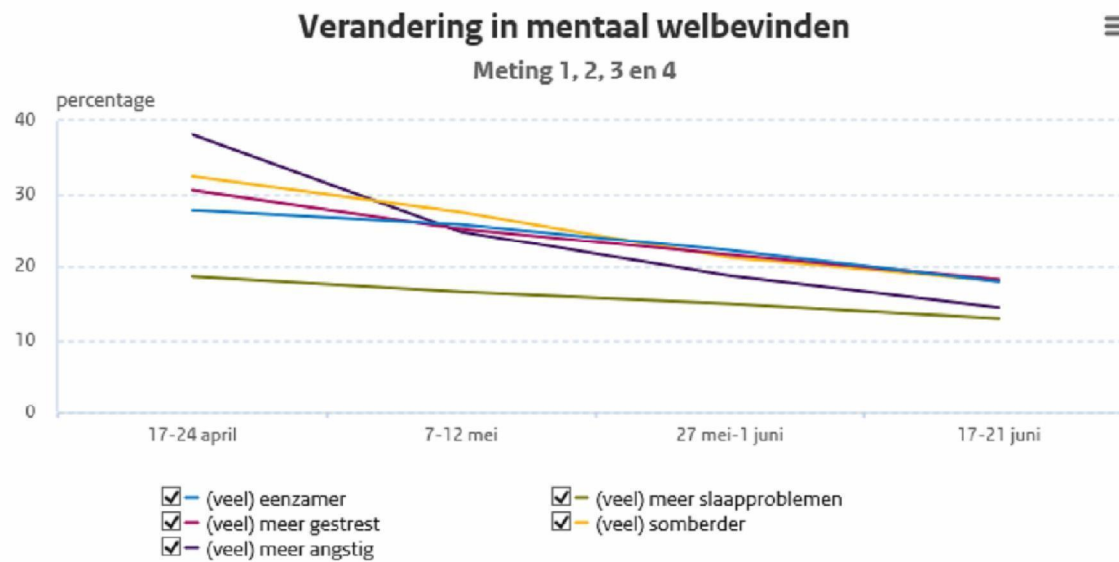
Meting 1, 2, 3 en 4

Op rivm.nl kun je ook alcohol aanvinken – daar zie je dat meer & minder elkaar niet veel ontloopt. Meer mensen zijn minder gaan drinken.

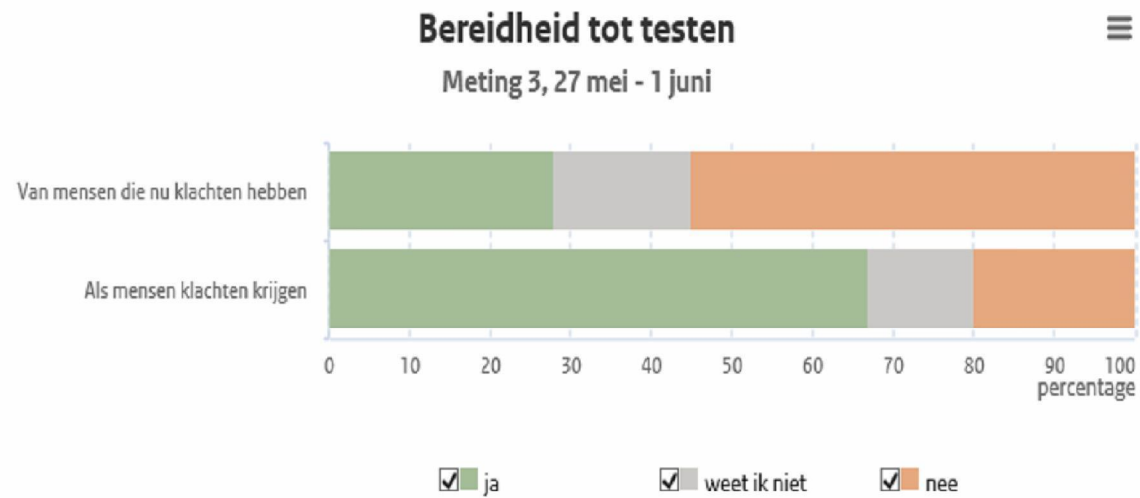

Positieve ontwikkeling, maar we zijn er nog niet...

Zorgpunt ? Of juist adequate zelfdiagnose? (nieuwe info over testen later deze week)

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
 Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

WP6 Rapid response res

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

Snel onderzoek uitzetten

Onderwerpen:	Serologische sneltest die worden aangeboden als zelftesten voor thuis Waarom laten mensen zich wel/niet testen bij Corona gerelateerde klachten
Methode:	Passend bij vraagstuk, zoveel mogelijk WP overstijgend
Resultaat:	Antwoord op ad hoc vragen Input periodieke beleidsrapportage aan VWS & wetenschappelijke publicaties

Voorbeeld: Serologische 'zelftesten'

Onderzoek om inzicht te krijgen in attitude, effect op gedrag en informatiebehoefte

- Literatuuronderzoek
- Exploratieve interviews (n=5)
- Vragenlijst onderzoek (n=1003)
- Verdiepende interviews (n=16)

Resultaten

- Voor mensen loopt diagnostisch en serologisch testen door elkaar
- Weinig animo voor kopen zelftest
- Mensen verwachten niet dat uitslag hun gedrag zal beïnvloeden
- Na zelftest uitslag behoefte aan goede informatie en duiding

Universiteit van Leiden
 Universiteit van Leiden
 Universiteit van Leiden
 Universiteit van Leiden

WP7 Kennisintegratie en disseminatie

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

Kennisintegratie en disseminatie

- Integratie resultaten vragenlijst, literatuur, interviews & sociale media analyse Corona Gedrags Unit
- Producten & diensten die aansluiten bij beleid, praktijk, wetenschap (Open Science) en maatschappij
- Presentatie gedragskennis voor gezondheid, milieu en veiligheid op rivm.nl

Universiteit van Leiden
 Universiteit van Leiden
 Universiteit van Leiden
 Universiteit van Leiden

WP8 Advies t.b.v d

(10)(2e) , (10)(2e)
 (10)(2e) , (10)(2e) &
 (10)(2e)

(10)(2e)

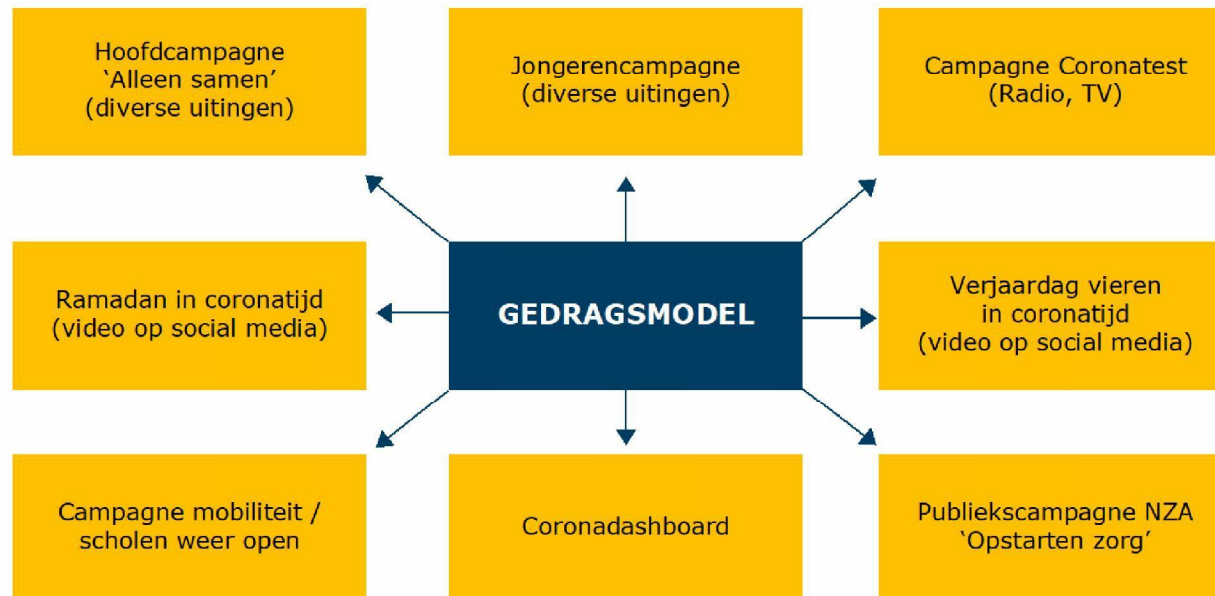

Communicatie-advies

- WP8 adviseert ministeries over communicatie-uitingen
 - **Hierbij werken we vanuit het gedragsmodel**
- We leveren bijvoorbeeld input op:
 - Briefings voor campagnes: ministerie > bureau
 - Uitgewerkte plannen voor campagnes: bureau > ministerie
 - Maar ook bijvoorbeeld het coronadashboard
- We sluiten namens de gedragsunit ook aan bij gerelateerde communicatieprojecten
 - Bijvoorbeeld 'werkgroep publiekscommunicatie' van de NZA

Voorbeelden van uitingen waaraan is bijgedragen

Ontwikkelen overheidscommunicatie en interventies

Stappenplan
ontwikkelen overheidscommunicatie en interventies
Ter illustratie zijn er drie voorbeelden ingevuld

Afstand houden	Handen wassen	Niet op bezoek
Stap 1a definieer doelgedrag		
Gedrag 1,5 m afstand houden van iedereen, behalve personen (asymptotisch) uit eigen huishouden.	Gedrag Meerdere keren per dag handen wassen o.a. na het boodschappen doen.	Gedrag Niet op bezoek gaan bij familie, vrienden en kennissen.
Onderbouwing 1,5 m afstand houden is belangrijke maatregel infectiepreventie (RIVM), maar gedrag vol blijven houden blijkt uitdaging.	Onderbouwing Regelmatig handen wassen is een belangrijke maatregel om besmetting te voorkomen (RIVM).	Onderbouwing Hoe minder sociaal verkeer, hoe minder kans op besmetting (RIVM).
Stap 1b definieer doelgroep		
Doelgroep Nederlandse bevolking in het algemeen.	Doelgroep Nederlandse bevolking in het algemeen.	Doelgroep Jongeren tussen de 16 en 23 jaar.
Onderbouwing Signalen van gezagsdragers geven aan dat mensen zich minder goed aan de 1,5 m afstand houden.	Onderbouwing De gedragsmaatregelen zijn voor iedereen van groot belang om besmetting te voorkomen.	Onderbouwing Signalen van gezagsdragers en jongerenwerkers geven aan dat jongeren in deze leeftijdsgroep.

- Vanuit de gedragsunit is een praktisch stappenplan ontwikkeld
 - Biedt handvatten voor ontwikkelen overheidscommunicatie en interventies
- In 6 stappen:
 1. Definieer doelgedrag
 2. Definieer doelgroep
 3. Bepaal determinanten (zie *gedragsmodel*)
 4. Bepaal methoden voor gedragsverandering
 5. Bepaal wie boodschap verspreidt
 6. Evalueer
- Download de PDF op [RIVM.nl](https://www.rivm.nl)

Rivm.nl

#hoedan

**WAAROM
MOEILIK DOEN
ALS
HET SAMEN KAN**

Voor vragen & tips –
bereikbaar via:

(10)(2e)

[@rivm.nl](https://twitter.com/rivm)

Loesje

<https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/onderzoek/gedrag>